

Latvijas Republikas
Ārlietu ministrija

EIROPAS PARLAMENTS
Informācijas birojs Latvijā

EIROPAS KOMISIJAS
PĀRSTĀVNICĪBA LATVIJĀ

KOPSAVILKUMS

NO REĢIONĀLIEM SEMINĀRIEM

Bioloģiskā daudzveidība un ģenētiski modificētu augu audzēšana: aktualitātes Eiropas Savienībā un Latvijā

Semināru norises laiks un vieta:

- Cēsis 9.novembris
- Daugavpils 12.novembris
- Jelgava 15.novembris

Semināru mērķa grupa: Pašvaldības, lauksaimnieki, studenti, skolēni, uzņēmēji, pētnieki, nozaru sabiedriskās organizācijas, mediji, visa sabiedrība kopumā.

Ielūgumi un semināra programma tika izsūtīti attiecīgajām institūcijām (skatīt pielikumā: *ielūgums uz semināriem*). Turklāt sludinājumi tika publicēti „Druva”, „Latgales laiks” un „Zemgales ziņas” (skatīt pielikumā: *nopublicētie sludinājumi un aicinājumi*). Arī Vides ministrija, Lauku atbalsta dienests un ES mājas un ES informācijas centra nopublicēja šo informāciju mājas lapās (skatīt pielikumā: *nopublicētie sludinājumi un aicinājumi*).

Rezultātā Cēsīs piedalījās 45 dalībnieki, Daugavpilī 62 dalībnieki un Jelgavā 50 dalībnieki. Mērķu grupu pārstāvniecība bija atšķirīga. Tā kā Daugavpilī pasākums notika Zinātnes festivāla ietvaros un Daugavpils Universitātē, tad seminārā aktīvi piedalījās arī studenti. Jelgavā aktīvāki bija pašvaldību pārstāvji.

Semināra programma:

Semināra programma bija iedalīta divās daļās:

I: aktualitātes bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā ES un Latvijā

II: ES un Latvijas politika ģenētiski modificētu augu audzēšanā.

Katrā daļā tika pieaicināti lektori, kas pārstāvēja gan zinātniekus, gan par tēmu atbildīgās institūcijas (skatīt pielikumā: *prezentācijas*). Pēc lektoru uzstāšanās tika uzdoti jautājumi un notika diskusijas par seminārā iekļautajām tēmām.

Jautājumi un diskusijas:

Par atbalstu bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā:

- Svarīgi ir izanalizēt pasākumu ilgtspēju, jo daudzi zemnieki veic aktivitātes tikai tādēļ, ka ir šis atbalsts. Bieža ir prakse, kad bioloģiski vērtīgie zālāji (BVZ) tiek pļauti tikai tad, ja ir atbalsts un tas ir ekonomiski izdevīgi. Tāpēc būtu svarīgi, ka pļaušanā iegūto sienu būtu iespējams arī izmantot lopbarībai. Taču pašreiz noteikto vēlo pļaušanas termiņu dēļ, labas kvalitātes siens nav iegūstams.
- Par jaunu BVZ platību noteikšanu. Pašreiz tiek strādāts jau ar esošajām aptuveni 60 tkst., kas ir 0,3 % no valsts teritorijas hektāriem, no kuriem tikai puse saņem atbalstu. Tomēr nākamgad

plāno, ka varētu būt arī noteiktas jaunas platības. Ekspertīzi veiks Dabas aizsardzības pārvaldes sertificēti eksperti.

- Viena no problēmām ir tā, ka daļa no BVZ teritorijām ir apaugušas ar krūmiem, sācies apmežošanas process un pirms sākt pļaušanu būtu nepieciešami atjaunošanas darbi. Taču šādi darbībai atbalsts diemžēl nav pieejams.
- Dalībnieki ierosināja, ka prasībām un maksājumiem būtu jābūt diferencētiem atkarībā no apsaimniekošanas veida: vai teritorijas tiek noganītas vai tikai pļautas, vai tās ir sausieņu vai palieņu pļavas. Arī metodes kā tiek pļautas būtu jāatrunā, jo tagad daļa zemnieku nopļauj vēlu rudenī un atstāj uz lauka, vai pļaujot sasmalcina. Rodas jautājums vai šī metode nepasliktina zālāju bioloģisko vērtību, jo tad sākt augt tikai noteiktas sugas augi. Pieejai nākotnē būtu jābūt elastīgai.
- Pļaušanas datums būtu jādiskutē no jauna un pieejai jābūt diferencētai. Jo varbūt ir pļavas, kas svarīgas kā vērtīgo augu biotops un tām būtu cits apsaimniekošanas veids, kamēr putniem vērtīgās teritorijas savukārt būtu jāapsaimnieko attiecīgi putnu aizsardzības nodrošināšanai.
- Nosakot BVZ apsaimniekošanas nosacījumus būtu jāizvērtē NATURA 2000 teritoriju dabas aizsardzības plānos noteiktos apsaimniekošanas pasākumus, lai tie nebūtu pretrunā ar Lauku atbalsta programmu.
- Būtu vairāk jāskaidro zemniekiem, ka BVZ var kalpot bioloģiskās lauksaimniecības uzdevumiem, tomēr tā primārais mērķis ir cits un, ja zemnieks izvēlas saņemt atbalstu, tad viņam ar to jāreķinās.
- Dalībnieki Jelgavā uzsvēra, ka tomēr trūkst informācijas par Natura 2000 maksājumiem, tas būtu plašāk jāpopularizē ar LAD un pašvaldību starpniecību.
- Atbalsts Natura 2000 mežiem līdz šim ir vismazāk izmantots, jo ir vienoti nosacījumi visām platībām. Tāpēc tiek plānots, ka nākamajā programmas uzraudzības komisijas sēdē tiks pārrunātas nepieciešamās izmaiņas.
- Būtu svarīgi arī piedāvāt risinājumus zemniekiem, kā sienu pārstrādāt granulās, ko izmantot siltumenerģijas ražošanā.

Par bioloģiskās lauksaimniecības attīstību:

- Lai gan bioloģisko lauksaimniecību skaits pieaug, kas norāda, ka pieejamais atbalsts ir ietekmējis attīstību, tomēr tas vēl nav pietiekoši, lai tirgū būtu pietiekoša daudzuma šīs nozares produktu.
- Svarīgi būtu atbalstīt arī pārstrādes uzņēmumu veidošanu, lai bioloģiskā produkcija kļūtu pieejamāka. Tam, protams, ir nepieciešama kooperācija starp zemniekiem, jo svarīgi ir saražoto produkciju apjoms.
- Dalībnieki uzsvēra, ka svarīgi ir balstīt maksājumus bioloģiskai lauksaimniecībai uz saražotā apjoma, jo pašreiz Latvijā dominē mazās saimniecības, kas galvenokārt ražo pašpatēriņam, bet tirgū šīs produkcijas trūkst.
- Svarīgi, ka atbalsts būtu noteikts uz visu programmas periodu, tas ir uz 7 gadiem. Tas dotu vēl lielākas garantijas zemnieka, plānojot turpmāko attīstību.

Par rugājiem ziemas periodā:

- Priekšlikums ir, ka pieļaut miglošanu rudenī, jo citādi pavasarī ir jālieto lielākas ķimikāliju devas, lai iznīdētu esošās nezāles.

Par jauno kopējo lauksaimniecības politiku (KLP) Eiropā un Latvijas pozīciju:

- Tā kā kopējā Eiropas Kopienas KLP iespējamie varianti tiks publicēti novembra beigās, tad diskusija ar visām pusēm vēl tikai sāksies. Taču iezīmējas trīs iespējamie varianti: 1) nekas netiek mainīts; 2) pasākumi tiek izvērtēti un atbalsts ir konkrētu mērķu sasniegšanai; 2) radikālais variants, kas atceļ tā saucamos platību maksājumus/atbalstus.
- Tika izteikts ierosinājums, ka nākotnē svarīgi būtu ieviest atbalsta maksājumus par starpkultūru audzēšanu. Tas nodrošinātu stabilākas ražas un mazāk kaitēkļu.
- Plānojas, ka no 2014.gada tiks pārskatīti kritēriji. Ja līdz šim tie bija balstīti uz ekonomiskiem faktoriem, tādiem kā bezdarbs, nodarbinātība, u.c., tad turpmāk par pamatu tiks ņemti klimatiskie apstākļi un augsnes raksturojums. Līdzšinējā sistēma nemainīsies šīs programmas ietvaros.

Dalībnieki vispirms atzina, ka trūkst aktuālās informācijas par procesiem ES un ka to vajadzētu vēl vairāk skaidrot ar plašsaziņas mediju starpniecību. Dalībnieki visos semināros iestājās par otro variantu, jo uzskata, ka tomēr atbalsts vēl joprojām ir nepieciešams. Turklāt atbalsts Eiropas Savienības zemniekiem būtu jābūt uz vienādiem nosacījumiem, lai tirgus netiktu mākslīgi kropļots.

Papildus informācija būs pieejama Zemkopības ministrijas mājas lapā: www.zm.gov.lv, kā arī sadarboties ar dažādām lauksaimnieku un vides organizācijām, kuras tiks aktīvi iesaistītas Latvijas politikas izstrādē.

Par ĢMO audzēšanu Latvijā:

- Dalībnieki atzina, ka ir svarīgi, ka sabiedrībai tiek dotas tiesības diskutēt un lemt par to vai audzēt ĢMO vai nē. Tāpēc ir loģiski, ka brīvo zonu noteikšana notiek pašvaldību līmenī, kur vieglāk sabiedrība var iesaistīties un paust savu viedokli. Taču pašvaldību pārstāvji daloties ar savu pieredzi uzsvēra, ka trūkstot informācijas un argumentu, kāpēc būtu jānosaka ĢMO brīvās teritorijas, ja tuvākā nākotnē netiek plānots audzēt šādus kultūraugus. Ieteikums bija, ka būtu jāvirzās uz to, ka ĢMO audzēšanas aizliegums tiktu noteikts ar nacionāliem normatīviem aktiem.
- Ekonomiskie aspekti ir vēl viens no faktoriem, kas noteiks vai attiecīgos kultūraugus būs izdevīgi audzēt vai nē. Pašreizējie aprēķini rāda, ka ĢMO kultūraugu audzēšana Latvijā nebūtu ekonomiski izdevīga. Bez tam jāņem vērā, ka ir tikai divas sugas, kas ir atļautas audzēt Eiropas Savienībā - kukurūza, kas piemērota Spānijas apstākļiem, un kartupelis, kas domāts tehniskās cietes iegūšanai. Tā kā Latvijā ir izdevīgi audzēt pārtikas kartupeli, tad diez vai tuvākajā nākotnē varētu būt izdevīgi audzēt ĢM kartupeli.
- Lielāks risks būtu audzēt ĢM rapsi, jo tas varētu arī izplatīties ārpus tam plānotām teritorijām un sajaukties ar tradicionālām sugām.
- Runājot par iespēju ievest nelegāli sēklu un sākt audzēt, tika komentēts, ka tas teorētiski nav iespējams. Sēklas izplata tikai lielās kompānijas un ar tām tiek slēgti līgumi, kas aizliedz sēklas nodot citiem. Turklāt esošās sēklas nav domātas mūsu reģioniem.
- Diskusija tika pievērsta arī tam faktam, ka tiek konstatēts, ka nezāles paliekot izturīgākas pret ķīmikālijām. Taču šis pats novērojums esot arī konstatēts tradicionālās saimniekošanas teritorijās, tā kā būtu vēl jāpierāda vai tiešām tām ĢMO laukos ir izteiktāka tendence. Diskutējot par pesticīdu lietošanu, arī izvērās debates par to, cik patiesi ir dati un vai tie atspoguļo pesticīdu lietošanas pieaugumu vai nē.
- Dalībnieki uzsvēra, ka svarīgi būtu pievērst un sniegt attiecīgo informāciju patērētājiem, ja arī dzīvnieki tiek baroti ar ģenētiski modificētu organismu saturošu lopbarību.
- Runājot par marķējumiem un produktu sertifikācijas sistēmām, tad tika uzsvērts, ka esošās divas sistēmas (Bioloģiskās lauksaimniecības un Latvijas zaļā karotīte), jau nodrošina, ka produkti nesatur ĢMO. Bez tam būtu jāievieš atsevišķi plaukti šādiem produktiem, kas būtu arī attiecīgi atzīmēti.
- Viens no svarīgiem aspektiem ir tieši produktu kontrole – vai tie satur ĢMO vai nē. Diemžēl ierobežoto finanšu resursu dēļ paraugu uz analīzēm tiek veikts maz, 2010.gadā pat nemaz. Tādējādi pašlaik ir vairāk tāda kā uzticēšanās ražotāju un tirgotāju godīgumam.
- Dalībnieki jautāja par Latvijas zinātnisko institūtu pētniecības ievirzēm un iespējām šajā jomā. Tā kā šādi pētījumi prasa lielus naudas līdzekļus, tad diemžēl saistībā ar ĢMO un lauksaimniecību/vidi nekas netiek pētīts. Pētījumus parasti veic paši potenciālie sēklu audzētāji (piemēram, Monsanto), jo pēc tam plāno ieguldīto atpelnīt pārdodot sēklas zemniekiem. Lai gan dalībnieki ierosināja, ka būtu jāskatās kā no dažādām programmām varētu atbalstīt šādus pētījumus, tomēr paši zinātnieki bija skeptiski par šīs pētījuma nozares prioritāti starp citiem pētījumiem mūsu valstī.

Kopsavilkumu sagatavoja: K. Veidemane